

LÊ-NIN

TOÀN TẬP

BÚT KÝ TRIẾT HỌC

29

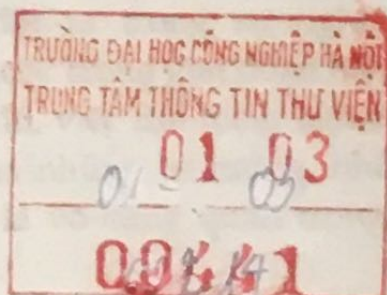
NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

V.I.LÊ-NIN

TOÀN TẬP

29

Bút ký triết học

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA
HÀ NỘI - 2006

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Khẳng định chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam hành động là vấn đề có tính nguyên tắc đối với cách mạng Việt Nam; là bước phát triển về nhận thức và tư duy lý luận của Đảng ta trong công cuộc đổi mới, quyết tâm xây dựng đất nước theo con đường xã hội chủ nghĩa.

Những thành tựu mọi mặt do công cuộc đổi mới đất nước mang lại trong những năm qua thật đáng trân trọng và khích lệ, đồng thời đòi hỏi toàn Đảng, toàn dân phải tiếp tục nghiên cứu, phát triển lý luận cách mạng khoa học của chủ nghĩa Mác-Lênin để giải quyết những vấn đề thực tiễn đang đặt ra trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước trong giai đoạn hiện nay.

Với tinh thần đó, việc tìm hiểu, nghiên cứu có hệ thống và vận dụng sáng tạo những tư tưởng, những tinh hoa của chủ nghĩa Mác-Lênin là vô cùng quan trọng và cấp thiết đối với chúng ta hiện nay.

Đáp ứng nhu cầu học tập, nghiên cứu lý luận của đông đảo bạn đọc, đặc biệt là của các nhà hoạch định chính sách, các nhà khoa học, các nhà nghiên cứu, giảng viên và sinh viên các trường đại học, nhân dịp kỷ niệm 135 năm ngày sinh của Vladimira Ilích Lênin (22-4-1870 — 22-4-2005), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia xuất bản Bộ sách quý **V.I. Lênin - Toàn tập** gồm 55 tập và 2 tập Tra cứu.

Bộ sách **V.I. Lênin - Toàn tập** ra mắt bạn đọc lần này được xuất bản theo đúng nguyên bản của Bộ **V. I. Lênin - Toàn tập**,

tiếng Việt, do Nhà xuất bản Sự thật, Hà Nội, hợp tác với Nhà xuất bản Tiến bộ, Mátxcova, xuất bản vào những năm 70 - 80 thế kỷ XX.

* *

*

Cuốn *Bút ký triết học*, tuy không phải là một tác phẩm hoàn chỉnh, song nó có ý nghĩa lý luận và chính trị hết sức to lớn và là nền tảng lý luận của một giai đoạn phát triển tư tưởng triết học mác-xít được mệnh danh là giai đoạn Lê-nin. Nội dung tập trung của *Bút ký triết học* là phép biện chứng duy vật, những quy luật và những phạm trù cơ bản của nó, lịch sử hình thành và ý nghĩa của chúng đối với các khoa học xã hội và khoa học tự nhiên v. v.. Phép biện chứng duy vật mà Lê-nin phát triển trong *Bút ký triết học* có ý nghĩa phương pháp luận quan trọng để nghiên cứu các quy luật xây dựng xã hội cộng sản chủ nghĩa, phục vụ cuộc đấu tranh chống triết học tư sản, chống chủ nghĩa giáo điều.

Những nội dung chính trong tập này được phân tích khá toàn diện trong phần *Lời tựa* in ở đầu sách, do Viện Nghiên cứu chủ nghĩa Mác - Lê-nin (Liên Xô) viết cho lần xuất bản bằng tiếng Việt. Trang XXVIII của *Lời tựa* có chỉ dẫn chi tiết giúp cho việc nghiên cứu tác phẩm này.

Phần Phụ lục và các Bản chỉ dẫn (với những số trang tương ứng của phần nội dung trong tập) ở cuối sách được trình bày hết sức khoa học và chuẩn xác; đây là phần tra cứu rất bổ ích, góp phần làm sáng tỏ nhiều vấn đề trong nội dung tác phẩm, giúp bạn đọc hiểu sâu sắc hơn tư tưởng của V. I. Lênin.

Chú thích cuối trang bằng dấu (*) là của V. I. Lênin; Chú thích bằng chữ số Ả-rập ⁽¹⁾ là của Viện Nghiên cứu chủ nghĩa Mác-Lênin trực thuộc Ban Chấp hành Trung ương Đảng cộng sản Liên Xô (trước đây).

Hy vọng Bộ sách sẽ là tài liệu nghiên cứu và tham khảo bổ ích cho bạn đọc.

Tháng 2 năm 2006

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

LỜI TỰA

Tập 29 trong V. I. Lê-nin Toàn tập gồm những bản tóm tắt, những đoạn trích, những ghi chú về các cuốn sách và các bài khác nhau viết về triết học, và cả những ý kiến và bút tích của Lê-nin ghi bên lề và trong văn bản các cuốn sách triết học trong tủ sách riêng của Người.

Đa số các bản thảo những bản tóm tắt, những đoạn trích và những ghi chú in trong tập này lần đầu tiên được công bố năm 1929-1930 trong Văn tập Lê-nin, tập IX và XII; trong những năm 1933-1947, những tài liệu này được in năm lần thành sách lẻ dưới đầu đề "Bút ký triết học", và năm 1958 được xuất bản thành tập 38 trong V. I. Lê-nin Toàn tập, xuất bản lần thứ 4. Cấu tạo của những lần xuất bản trước đây không giống nhau, trong số những lần xuất bản trước đó thì lần xuất bản năm 1958 là đầy đủ hơn cả; so với lần xuất bản năm 1958 thì tập này được bổ sung thêm những ý kiến được công bố lần đầu của V. I. Lê-nin ghi trong sách của I. Đít-xơ-ghen "Tập luận văn ngắn về triết học" và những ý kiến đã được công bố trước đây ghi trong sách của I-u M. Xtê-clốp "N.G. Tséc-nư-sép-xki, cuộc đời và hoạt động của ông"; một số ghi chú lấy từ "Bút ký về chủ nghĩa đế quốc" của Lê-nin đã đưa vào tập 28 trong V. I. Lê-nin Toàn tập, thì không để ở trong tập này nữa.

Những lần xuất bản cuốn "Bút ký triết học" trước đây không những khác nhau về cấu tạo, mà còn khác nhau cả

về thứ tự sắp xếp các tài liệu. Tập này được chia thành ba phần; trong mỗi phần có những tài liệu ít nhiều đồng nhất về tính chất. Phần I gồm các bản tóm tắt và các đoạn trích; phần II gồm những ghi chú khác nhau về các sách, các bài viết và các bài phê bình sách báo triết học; phần III gồm những đoạn trích các cuốn sách kèm theo những ý kiến và bút tích của Lê-nin. Trong các phần, tài liệu được sắp xếp theo thứ tự thời gian, trên cơ sở những ngày tháng đã được xác định bằng phương pháp gián tiếp trước đây hay là khi soạn tập này, bởi vì hầu như tất cả các tài liệu đều không được tác giả đề ngày tháng.

Trong V. I. Lê-nin Toàn tập, cuốn "Bút ký triết học" thuộc về thời kỳ chiến tranh thế giới thứ nhất, khi đó Lê-nin đã viết xong phần chính của các bản tóm tắt, các đoạn trích và các ghi chú. Chính trong thời gian này, Lê-nin tóm tắt cuốn "Khoa học lô-gích", và song song với việc đó Người tóm tắt phần một cuốn "Bách khoa toàn thư các bộ môn triết học" của Gi. V. Ph. Hê-ghen, "Những bài giảng về lịch sử triết học" và "Những bài giảng về triết học của lịch sử" của Hê-ghen, tác phẩm của L. Phơ-bách "Trình bày, phân tích và phê phán triết học của Lai-bni-tơ", của Ph. Lát-xan "Triết học của Hê-ra-clít Bí ẩn ở Ê-phe-xơ", "Phép siêu hình" của A-ri-xtốt và một số cuốn sách khác về triết học và khoa học tự nhiên. Những bản tóm tắt và những ghi chú này là nội dung của tám tập bút ký giống nhau, bìa màu xanh mà Lê-nin đặt đầu đề là "Bút ký triết học. Hê-ghen, Phơ-bách và những tác giả khác"; thuộc về loại này còn có bản tóm tắt cuốn "Những bài giảng về bản chất của tôn giáo" của Phơ-bách; bản tóm tắt này được viết trên các tờ rời, sớm nhất là năm 1909.

Những đoạn Lê-nin trích, đôi khi được ghi vào những quyển vở riêng (ví dụ "Dàn mục của phép biện chứng (lô-gích) của Hê-ghen" hay "Về vấn đề phép biện chứng"), đôi khi được ghi trong các bản tóm tắt (đoạn trích về những

yếu tố của phép biện chứng trong bản tóm tắt cuốn "Khoa học lô-gích", đoạn trích về lý luận nhận thức trong bản tóm tắt cuốn sách của Lát-xan, v.v.). Việc hoàn thiện lần cuối cùng các bản tóm tắt, các đoạn trích và các ghi chú triết học trong những năm 1914-1915 tuy chưa xong, nhưng dưới dạng như vậy chúng vẫn có ý nghĩa to lớn đối với việc phát triển triết học mác-xít; việc nghiên cứu các tài liệu này cho phép giả định rằng Lê-nin dự định viết một tác phẩm riêng về phép biện chứng.

Bên cạnh cuốn "Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán", tập "Bút ký triết học" là một tài sản tư tưởng vô giá, có ý nghĩa lý luận và chính trị đặc biệt và là cơ sở của giai đoạn Lê-nin trong sự phát triển của tư tưởng triết học mác-xít. Nhưng nếu trong tác phẩm triết học chính của mình, Lê-nin chủ yếu chú ý đến các vấn đề cơ bản của chủ nghĩa duy vật triết học, thì điểm trung tâm của tập "Bút ký triết học",— nơi được coi là tiêu điểm quy tụ những tư tưởng của Lê-nin về các lĩnh vực hết sức khác nhau của tri thức loài người,— lại là phép biện chứng duy vật, là những quy luật và những phạm trù cơ bản của nó, lịch sử hình thành của chúng, ý nghĩa của chúng đối với các khoa học xã hội và khoa học tự nhiên, tính chất biện chứng của sự phát triển của kỹ thuật. Phép biện chứng duy tâm của Hê-ghen, những tư tưởng biện chứng của Hê-ra-clít, của Lai-bni-tơ và của các nhà triết học khác là tài liệu ban đầu của Lê-nin; trên cơ sở tài liệu này, Người đã phát triển phép biện chứng duy vật mác-xít.

Trong thời đại tất cả những mâu thuẫn của chủ nghĩa tư bản gay gắt đến cực độ và cuộc khủng hoảng cách mạng mới đang chín muồi, phép biện chứng duy vật có ý nghĩa đặc biệt: chỉ có đứng trên lập trường của phép biện chứng duy vật mới có thể vạch ra tính chất đế quốc chủ nghĩa của chiến tranh, vạch trần được sự nguy hiểm và chiết trung của các thủ lĩnh Quốc tế II, vạch trần được chủ